

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI TASHQI ISHLAR VAZIRLIGI
JAHON IQTISODIYOTI VA DIPLOMATIYA UNIVERSITETI
O‘ZBEK VA RUS TILLARI KAFEDRASI HAMDA
YEVROPA VA TURKIY TILLAR KAFEDRASI**

**TASHQI SIYOSIY VA TASHQI IQTISODIY ALOQALAR UCHUN
KADRLAR TAYYORLASHDA TIL TA’LIMI VA TARJIMA MASALALARI**

**(ЯЗЫКОВОЕ ОБУЧЕНИЕ И ВОПРОСЫ ПЕРЕВОДА ПРИ
ПОДГОТОВКЕ КАДРОВ ДЛЯ ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКИХ И
ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ) MAVZUSIDAGI XVI
AN’ANAVIY ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA**

TO‘PLAMI

2026-YIL 28-MART

TOSHKENT – 2026

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universitetining O‘zbek va rus tillari kafedrası hamda Yevropa va turkiy tillar kafedrası tomonidan 2026-yil 28-martda o‘tkazilgan **“Tashqi siyosiy va tashqi iqtisodiy aloqalar uchun kadrlar tayyorlashda til ta’limi va tarjima masalalari”** mavzusidagi ilmiy-amaliy konferensiya to‘plami JIDU Ilmiy muvofiqlashtiruvchi kengashning 2026–yil iyundagi majlisi qarori bilan nashrga tavsiya etildi.

“Tashqi siyosiy va tashqi iqtisodiy aloqalar uchun kadrlar tayyorlashda til ta’limi va tarjima masalalari” mavzusidagi ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to‘plami // – Toshkent: JIDU, 2026. – 275 bet.

Mas’ul muharrir:

O‘zbek va rus tillari kafedrası mudiri, dotsent
Yevropa va turkiy tillar kafedrası mudiri,
dotsenti, f.f.n
Oliy ta’limdan keyingi ta’lim ofisi boshlig‘i, s.f.n.

M.Abduraxmanova

V.Mamatkasimova

M. Siddiqova

Taqrizchilar:

G.S. Kurbonova – O‘zMU Fransuz filologiyasi kafedrası professori v. b., (DSc)
A.X.Aripova – Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universitetining O‘zbek va rus tillari kafedrası dotsenti, f.f.n.

Ushbu ilmiy-amaliy konferensiyaning maqolalarini tahlil qilish va chop etishga tavsiya etish uchun tahririyat–noshirlik guruhi:

Sh. Sh.Xudaykulova – O‘zbek va rus tillari kafedrası dotsent v.b., f.f.f.d.(Phd)

Sh. U.Normatova – O‘zbek va rus tillari kafedrası dotsenti, f.f.n.

MUNDARIJA

<u>SUN’IY INTELLEKT TIL TA’LIMIDA: CHATGPT IMKONIYATLARIDAN OQILONA FOYDALANISHNING METODIK YO’LLARI</u>	7
SH.U.NORMATOVA (JIDU)	
<u>NEMIS TILI TA’LIMIDA MADANIY KOMPONENTNI RIVOJLANTIRISHDA ADABIYOTNING ROLI</u>	13
G.R.ASATOVA (JIDU)	
<u>МЕЖПРЕДМЕТНАЯ ИНТЕГРАЦИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЮРИСПРУДЕНЦИИ КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩЕГО ЮРИСТА</u>	19
Н.Э.ШАРИПОВА (УМЭД)	
<u>OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA IKKINCHI XORIJIIY TILNI O’QITISH SAMARADORLIGIGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR</u>	27
K.Q.ISTAMOVA (JIDU)	
<u>O’ZBEKISTONDA CHET ELLIKLARGA TURK TILINI O’QITISH USULLARI VA TA’LIM JARAYONIDA MUAMMOLAR</u>	32
N.SH.XODJAYEVA (JIDU)	
<u>O’ZBEK TILI DARSLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA BADIY MATNDAN FOYDALANISHNING YANGICHA USULLARI</u>	43
M.X.SADULLAYEVA (JIDU)	
<u>ADABIYOT DARSLARIDA TABIAT TASVIRIGA OID MATNLARNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI O’QITISH</u>	49
M.F.FOZILOVA (O’zDJTU)	
<u>DIPLOMATIK MULOQOT KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISHDA MADANIY RESURSLARNI O’RGATISHNING AHAMIYATI</u>	58
M.D.ABDURAXMANOVA (JIDU)	
<u>TALABA–YOSHLARDA VATANPARVARLIK QADRIYATLARINI SHAKLLANTIRISHDA BADIY USLUB VA MILLIY SHE’RIYATNING O’RNI</u>	64
SH.S.XUDAYKULOVA (JIDU)	
<u>К ВОПРОСУ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО–КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ–МЕЖДУНАРОДНИКОВ В ПРОЦЕССЕ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА</u>	70
Г.М.РАХМАТУЛЛАЕВА (УМЭД)	

<u>O'ZGARUVCHI DUNYODA BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI VA ZAMONAVIY TA'LIM TRENDLARI</u>	76
A.X.ARIPOVA (JIDU)	
<u>QADRIYATLAR VOQEELANISHINING DISKURSIV MODEL</u>	83
G.R.KOMILOVA (ToshDO'TAU)	
<u>ЯЗЫКОВАЯ ПОДГОТОВКА КАК ФАКТОР УСПЕХА В МЕЖДУНАРОДНОЙ ПОЛИТИКЕ</u>	91
A.B.ATABEKOVA (УМЭД)	
<u>LOTIN TILINING DIPLOMATIYA SOHASIDA QO'LLANISH XUSUSIYATLARI</u>	95
SH.A.XASANOVA (JIDU)	
<u>O'ZBEK TILINI IKKINCHI TIL SIFATIDA O'QITISHDA MILLIY REALIYALARNING LINGVODIDAKTIK IMKONIYATLARI</u>	102
D.D.SAYFULLAYEVA (JIDU)	
<u>ДИСКУРСИВНЫЕ ОСОБЕННОСТИ РЕЧИ СТУДЕНТОВ, ИЗУЧАЩИХ РУССКИЙ ЯЗЫК КАК ИНОСТРАННОМУ</u>	105
B.B. МЯКОТА (УМЭД)	
<u>ПСИХОЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ДИПЛОМАТИЧЕСКОГО ДИСКУРСА У СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ</u>	112
T.D.ПОЛАТОВА (УМЭД)	
<u>СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ РАЗВИТИЯ РЕФЛЕКСИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ В ПРЕПОДАВАНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА</u>	120
P.Ш.АБДУМУМИНОВА (УМЭД)	
<u>NEMIS TILI YO'NALISHI TALABALARINING MAMLAKATSHUNOSLIKKA OID BILIMLARINI BADIY MATNLAR ORQALI TAKOMILLASHTIRISH TEXNOLOGIYASI</u>	126
A.P.NARMATOVA (JIDU)	
<u>РОЛЬ ГЛАГОЛЬНЫХ КОНСТРУКЦИЙ В ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ РЕЧИ СТУДЕНТОВ ДИПЛОМАТИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ</u>	130
Ю.Б.ЮЛДАШБАЕВА (УМЭД)	
<u>ONA TILI TA'LIMIDA O'QIB TUSHUNISH KOMPETENSIYASINI BAHOLOVCHI TOPSHIRIQLARNING HOZIRGI HOLATI TAHLILI</u>	134
M.RASULOVA (ToshDO'TAU TAYANCH DOKTORANTI)	
<u>ZAMONAVIY O'ZBEK TILIDA TIL ME'YORI VA VARIANTLILIK</u>	142
M.M.ABIDOVA (O'zMU MAGISTRANTI)	

<u>DAVLAT TILI “YUMSHOQ KUCH” QUROLI SIFATIDA</u>	151
S.D.SALIXOVA (JIDU TALABASI)	
<u>GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA HUQUQIY NEOLOGIZMLAR VA ULARNING QO‘LLANISHI</u>	156
L.M.TURSUNOVA (JIDU TALABASI)	
<u>FERDINAND DYUSHENNING “QAMAR” ROMANINI TARJIMA QILISHDA MADANIY EKVIVALENTLIK MASALALARI</u>	162
V.A.MAMATKASIMOVA (JIDU)	
<u>CHET TILINI O‘QITISHDA “HA” VA “YO‘Q” SO‘Z MA‘NOLARINING BERILISHI XUSUSIDA</u>	167
H.K.IMAMOVA (JIDU)	
<u>INSON TANA TAJRIBASI VA UNING MAQOLLARDA AKS ETISHI</u>	172
Q.N.NAZAROV (JIDU)	
<u>ISPAN TILIDA REKLAMA MATNLARIDA LINGVOKULTURAL KODLARNI O‘RGANISH</u>	180
N.A.SAIDOVA (JIDU)	
<u>VIRTUAL TA‘LIM MUHITI ASOSIDA ISPAN TILINI O‘QITISHNING INNOVATSION MODELLARI</u>	185
N.K.XAYRULLAYEVA (JIDU)	
<u>ПЕЙОРАТИВНОСТЬ, ВЫРАЖЕННАЯ ПОСРЕДСТВОМ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ В УЗБЕКСКОМ И РУССКОМ ЯЗЫКЕ</u>	193
M.K.ZARIPOVA (TerGU)	
<u>МОТИВАЦИЯ И ВАЛЕНТНОСТЬ КАК ФАКТОРЫ РАСШИРЕНИЯ СЕМАНТИЧЕСКОГО ПОЛЯ «BEHAVIOUR / ПОВЕДЕНИЕ»</u>	199
L.A.ABDULLAEVA (UMED)	
<u>ISPAN TILIDAGI ILMIY MATNLARNI O‘ZBEK TILIGA TARJIMA QILISHDA TERMINOLOGIK MOSLIK VA ANIQLIK</u>	205
N.A.SAIDOVA (JIDU)	
<u>NAVIGATING THE INTERPLAY OF QUALITY EDUCATION AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT: STRATEGIC IMPERATIVES AND TECHNOLOGICAL INNOVATIONS IN UZBEKISTAN’S PEDAGOGICAL LANDSCAPE</u>	211
N.X.RAXIMOVA, B.A.UMIRZAKOVA (UWED)	
<u>TALABALARNING LINGVISTIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA INTERFAOL MATN TAHLILI TEXNOLOGIYALARI</u>	216
O.Q.MO‘MINOVA (O‘zDJTU)	

<u>ZAMONAVIY TA’LIM SHAROITIDA O’ZBEK TILINI O’QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR</u>	222
F.R.AZIZOVA (JIDU)	
<u>СТОРИТЕЛЛИНГ КАК ФОРМА ЦИФРОВОГО НАРРАТИВА В СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЯХ</u>	227
A.C.KALBAEV (УМЭД)	
<u>TALABALAR TARJIMA FAOLIYATINI KUZATISH VA TAHLIL QILISH METODLARI</u>	233
N.F.BABAMURADOVA (O’zDJTU TAYANCH DOKTORANTI)	
<u>SUN’IY INTELLEKT VA YOSHLARNING SIYOSIY ISHTIROKI: RAQAMLI DEMOKRATIYA SHAROITIDA YANGI TENDENSIYALAR</u>	239
S.K.QO’SHIYEVA (УМО’IKTI TAYANCH DOKTORANTI)	
<u>ИНТЕГРАЦИЯ ПОДГОТОВКИ К DELF В ПРОЦЕСС ОБУЧЕНИЯ ФРАНЦУЗСКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ: КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД</u>	247
C.Ю.САЙДАЗИМОВА (УМЭД)	
<u>DONALD J. TRUMPNING INAUGURATSIYA NUTQI: SIYOSIY DISKURS VA TARJIMA STRATEGIYALARI</u>	255
A.R.ABDULLAYEV (JIDU)	
<u>RAQAMLI KORPUS TILSHUNOSLIGI VA SUN’IY INTELLEKT DAVRIDA O’ZBEK TILI: MILLIY KORPUSNI TAKOMILLASHTIRISH VA SINXRON TARJIMA TEXNOLOGIYALARI</u>	262
SH.J.JAHONOV (JIDU TALABASI)	
<u>РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ОБУЧЕНИИ РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ</u>	269
H.Г. БУКРЕЕВА (УМЭД)	

O‘ZBEK TILINI IKKINCHI TIL SIFATIDA O‘QITISHDA MILLIY REALIYALARNING LINGVODIDAKTIK IMKONIYATLARI

D.D.SAYFULLAYEVA (JIDU)

Annotatsiya. Maqolada globallashuv davrida o‘zbek tilini ikkinchi til sifatida o‘qitishda milliy realiyalarning lingvodidaktik imkoniyatlari tahlil qilinib, etnografik, geografik va ijtimoiy-siyosiy realiyalarning til o‘rganuvchilarda madaniy kompetensiyani shakllantirishdagi o‘rni yoritilgan. Shuningdek, kontekstual tahlil, qiyosiy metod va assotsiativ maydon yaratish kabi usullarning talabalar mantiqiy fikrlashi va so‘z boyligini oshirishdagi samaradorligi asoslab berilgan. Tadqiqotda leksik–madaniy sharhlash metodi orqali dars jarayonini madaniy muloqotga aylantirish masalalari ilgari surilgan.

Kalit so‘zlar: milliy realiyalar, lingvodidaktika, ikkinchi til, madaniy kompetensiya, lingvokulturologiya, ekvivalentsiz leksika, kontekstual tahlil.

Globallashuv davrida davlat tilini ikkinchi til sifatida o‘qitish muhim ahamiyat kasb etmoqda. O‘zbek tilini ikkinchi til sifatida o‘qitishda nafaqat grammatik va leksik birliklarni o‘zlashtirish, balki talabalarda til orqali milliy madaniyatni anglash ko‘nikmalarini shakllantirish muhim hisoblanadi. Shu bois milliy realiyalar til o‘qitish jarayonida muhim lingvodidaktik vosita sifatida namoyon bo‘ladi.

Milliy realiyalar – muayyan xalqning turmush tarzi, tarixi, madaniyati va an‘analarini aks ettiruvchi, o‘zga tillarda to‘g‘ridan to‘g‘ri ekvivalenti bo‘lmagan o‘ziga xos so‘z va iboralar.

O‘zbek xalqining kundalik turmushi, kiyimlari, taomlari va an‘analari bilan bog‘liq: do‘ppi, chopon, atlas, salla, palov, sumalak, tandir – etnografik realiya, mahalliy joy nomlari: qishloq, ariq, adir – geografik realiya, jamiyatdagi lavozimlar: hokim, oqsoqol so‘zlari – ijtimoiy-siyosiy realiya hisoblanadi.

Milliy realiyalar tilning kommunikativ funksiyalari bilan bir qatorda madaniy ahamiyatini ham ochib beradi. O‘zbek tilini ikkinchi til sifatida o‘rganuvchilar uchun milliy realiyalarni o‘zlashtirish tilni chuqurroq anglash, kommunikativ kompetensiyani shakllantirish, madaniyatlararo muloqotga kirishishda muhim ahamiyatga ega.

Lingvodidaktik nuqtayi nazardan milliy realiyalar o‘quv jarayonida til o‘rganuvchilarning qiziqishini oshiradi. Ularni o‘qitishda lingvokulturologik tahlil metodi yordamida interaktiv usullardan foydalanish samarali natija beradi. Masalan, milliy taomlar, bayramlar, kiyim–kechaklar yoki an’anaviy tushunchalar bilan bog‘liq realiyalar asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar o‘quvchilarning lug‘at boyligini oshirish bilan birga madaniy kompetensiyani rivojlantirishga ham yordam beradi. [Kambarova, 2022: 61]

Dars jarayonida milliy realiyalardan foydalanganda talabalarda bir qancha ko‘nikmalar rivojlanadi.

Kontekstual tahlil. Realialar ko‘pincha lug‘atlarda izoh bilan beriladi, biroq dars jarayonida ularning matndagi o‘rni tahlil qilinishi talabaning mantiqiy fikrlashini o‘stiradi. Talaba “duo” yoki “fotiha” so‘zining qachon va qaysi vaziyatda (to‘yda, safar oldidan, ovqatdan so‘ng) ishlatilishini matn ichida ko‘radi. [Rixsiyeva G, Abdurahmanova M, 2020: 126] Natijada so‘zning shunchaki ma’nosini emas, balki uning ijtimoiy yukini his qiladi. Bu esa nutqdagi uslubiy xatolarning oldini oladi.

Qiyosiy metod. Bu usul til o‘rganuvchining ona tili va o‘zbek tili o‘rtasidagi madaniy farqlarni anglashga yordam beradi. Masalan, o‘zbekcha “isiriq” realiyasini boshqa xalqlardagi xushbo‘y tutunlar (inglizlarda incense) bilan solishtirganda uning faqat hid emas, balki “ko‘z tegishidan saqlash” kabi metafizik ma’nosi ham borligi ochib beriladi. Buning yordamida talabada

lingvokulturologik filtr shakllanadi. U har bir soʻzni oʻz tili qolipiga solmay oʻzbek xalqi nuqtayi nazaridan baholashni oʻrganadi.

Assotsiativ maydon yaratish. Bu eng kuchli mnemonik (eslab qolish) usuldir. Birgina realiya atrofiga oʻnlab boshqa soʻzlarni bogʻlash imkonini beradi. Masalan, “Navroʻz” realiyasi markaziy soʻz qilib olinsa, uning atrofida quyidagi assotsiatsiyalar zanjiri quriladi:

- taomlar: sumalak, koʻk somsa, halim;
- amallar: hashar, ziyorat, boychechak aytish;
- tabiat: bahor, tengkunlik, yasharish. [Rixsiyeva G, Abdurahmanova M, 2020: 99]

Bu esa talabaning xotirasida soʻzlar tarqoq holda emas, balki bir-biri bilan bogʻlangan semantik tizim holida saqlanib qolishiga yordam beradi.

Darsda realiyalar bilan ishlaganda leksik–madaniy sharhlash usulidan foydalanish tavsiya etiladi. Bunda oʻqituvchi soʻzning shunchaki tarjimasini emas, balki uning kelib chiqishi va xalq hayotidagi oʻrnini qisqa va qiziqarli hikoya (storytelling) tarzida yetkazishi kerak.

Bu yondashuv darsni til oʻrganish mashgʻulotidan haqiqiy madaniy sayohatga aylantiradi.

Oʻzbek tili darslarida milliy realiyalardan tizimli foydalanish til oʻrganuvchining nafaqat oʻzbek tilida soʻzlasha olishiga, balki oʻzbek xalqining maʼnaviy olamini tushunishiga va hurmat qilishiga xizmat qiluvchi eng muhim lingvodidaktik strategiyadir.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati

1. Fotima, Bobomurodova. "Badiiy matnlarda madaniy realiyalar tarjimasini: ekvivalentlik va adekvatlik muammolari." Yangi Oʻzbekiston, yangi tadqiqotlar jurnali 3.7 (2025): 434–437.

2. Kadirova, X.B.(2024) O‘zbek tilini xorijiy til sifatida o‘qitishda mustaqil ta’limning ahamiyati.// “O‘zbek tilining xorijda o‘qitilishi: ta’lim nazariyasi va amaliyoti” nomli xalqaro ilmiy–amaliy onlaynanjuman materiallari. 2024–yil 16–aprel. Toshkent –2024.7–14 b.

3. Kambarova, S.(2022) O‘zbek adabiyotini o‘qitish metodikasi.// Toshkent: Mahalla va Oila.

4. Rixsiyeva G, Abdurahmanova M.(2020) O‘zbek tili: xorijliklar uchun intensiv kurs.// Toshkent: Akademnashr, 2020. – 224 b.

5. Salohiddinova, A. (2025). TARJIMADA REALIYALARNI AKS ETTIRISH MASALASI. Shokh Articles Library, 1(1).

6.Tadjimuhamadovna, A. M., & Abdullo, A. (2026). REALIYALAR VA ULARNING TARJIMADAGI AHAMIYATI. Modern education and development, 42(2), 320–323.

ДИСКУРСИВНЫЕ ОСОБЕННОСТИ РЕЧИ СТУДЕНТОВ, ИЗУЧАЮЩИХ РУССКИЙ ЯЗЫК КАК НЕРОДНОЙ

В. В. МЯКОТА (УМЭД)

Аннотация. В данной работе приводится анализ результатов наблюдений дискурсивных высказываний на занятиях по русскому языку иноязычных студентов и языковых экспериментов по стимулированию порождения подобных высказываний. Данные наблюдений над речью студентов групп с узбекским языком обучения на занятиях по русскому языку позволили выявить дискурсивные особенности высказываний. Также отобраны наиболее эффективные приемы стимулирования высказываний на русском языке в иноязычной группе.

Ключевые слова: порождение речи, дискурс, обучение русскому языку, стимулирование высказываний, приемы стимулирования,